

SWEDISH NATIONAL HERITAGE BOARD
RIKSANTIKVARIEÄMBETET

Yttrande
2025-10-06

Dnr
RAÄ-2025-1944
Klassificering
1.5.2

Helen Simonsson
Bebyggelseutveckling

Klimat- och näringslivsdepartementet
Diarienummer KN2025/01049
E-post till kn.remissvar@regeringskansliet.se
Kopia till kn.kl@regeringskansliet.se.

Remiss om betänkandet Bättre förutsättningar för klimatanpassning SOU 2025:51

Sammanfattning

Riksantikvarieämbetet delar utredarnas slutsatser att ansvarsfördelningen i nuläget ofta kan vara otydlig mellan staten och kommunerna och att klimatanpassningsåtgärder är kostsamma.

Riksantikvarieämbetet bedömer att det finns utrymmen i lagstiftningen dvs. i grundlagen och miljöbalken, för att öka statens ansvar för att hantera risken för översvämning från havet.

Genom miljöbalken kan fysiska åtgärder vid kusterna hanteras. Många åtgärder är tillståndspliktiga enligt bland annat i 11 kap. i miljöbalken, och därmed bör även den planering som behövs för att hantera dessa prövningar vara utifrån miljöbalken.

Kulturmiljöer kan finnas i områden där det redan fanns en ursprunglig bebyggelse innan en detaljplan antogs. Det kan därför vara lämpligt att utreda vad som händer med planer som har särskilda planbestämmelser till skydd för kulturmiljöer enligt 4 kap. 16 § p. 3 PBL, för att säkerställa att de inte upphävs utan att något annat skydd träder in.

Riksintressen för kulturmiljön kan komma att påverkas av den stigande havsnivån eller av de anläggningar som kommuner eller fastighetsägare vill bygga som skydd mot havet. Riksantikvarieämbetet skulle vilja ingå i Boverkets uppdrag att ta fram förslag på prioriteringar, och tex vid resurstillsättning för genomgången av riksintressen för kulturmiljön längs kusterna.

SWEDISH NATIONAL HERITAGE BOARD
RIKSANTIKVARIEÄMBETET

Yttrande
2025-10-06

Dnr
RAÄ-2025-1944
Klassificering
1.5.2

Helen Simonsson
Bebyggelseutveckling

Övergripande synpunkter

4.3.5 Klimatanpassning – lokalt eller centralt? Och

13.5.4 Kostnader

Enligt utredningen skulle Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten och Riksantikvarieämbetet behöva utföra ett mera omfattande utredningsarbete, och få ett tillskott av resurser på totalt 6 miljoner kronor (s. 338 och 402). Riksantikvarieämbetet ställer sig positiv till utredningens förslag på ett regeringsuppdrag att värdera hur riksintressen för kulturmiljövården längs kusten påverkas av stigande havsnivåer.

14.2 Förslaget till lag om ändring i miljöbalken (7 kap. 18 c §).

Strandskyddsdispens: redan idag skulle punkt 3 – ”behövs för en anläggning som för sin funktion måste ligga vid vattnet och behovet inte kan tillgodoses utanför området” – kunna fungera för att få dispens för dessa åtgärder. Riksantikvarieämbetet menar att det utredarna föreslår kan ses som ett förtydligande eller en precisering av den särskilda omständigheten ”klimatanpassningsåtgärd”.

Möjligheterna till dispens avgränsas vad gäller mer omfattande åtgärder eller kombination av åtgärder för att motivera ”exploatering” av kusten som en följd av preciseringen i den föreslagna punkten. Syftet är väldigt tydligt angivet i utredningen.

14.7 Förslaget till lag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900) och

8.9 Kommunen ska ändra eller upphäva detaljplaner som medför för stora risker

I diskussionen i avsnitt 8.9 redogörs inte för vad som händer när en plan ändras eller upphävs dvs. i vilket rättsligt rum hamnar planområdet vid en sådan förändring (tidigare planlagt blir utan detaljplan). Utredningen har däremot tittat på vilka planer det skulle kunna gälla och vilken statistik det finns att falla tillbaka på för dessa. Man har inte tittat på frågan utifrån kulturmiljöns intressen. Det kan vara svårt att bedöma om redan uppförda byggnader, både sådana som var uppförda innan planen togs och sådana

SWEDISH NATIONAL HERITAGE BOARD
RIKSANTIKVARIEÄMBETET

Yttrande
2025-10-06

Dnr
RAÄ-2025-1944
Klassificering
1.5.2

Helen Simonsson
Bebyggelseutveckling

som är uppförda efter, kommer att betraktas som "planenliga". Antagligen kommer man bli tvungen att bedöma det i varje enskilt fall. Kulturhistoriska värden och kulturmiljöer kan finnas särskilt i områden där det redan fanns en ursprunglig bebyggelse innan planen antogs. Man kan behöva utreda vad som händer med planer som har särskilda planbestämmelser till skydd för kulturvärden enligt 4 kap. 16 § p. 3 PBL, för att säkerställa att de inte upphävs utan att något annat skydd träder in.

Riksantikvarieämbetet bedömer att utredningen har begränsat sig för mycket till riskplaneområden och inte tittat på vilka värden som finns i dessa områden eller hur detaljplanen skyddar dessa. "Ska-kravet" är för ingripande i planmonopolet. Kommuner måste kunna hantera frågorna utan att upphäva planer som har planbestämmelser som skyddar redan uppförd bebyggelse, eller som skyddar områden från annan bebyggelse. Resultatet av ett upphävande är att det blir ett område som är "utanför" detaljplanelagt område, vilket antagligen medför en nackdel för planeringen eftersom det i viss mån lättar upp för byggande (särskilt med tanke på de förenklingar av PBL som har skett nyligen). En rekommendation skulle kunna vara att kommuner behöver ta fram en plan som tar höjd för de pågående klimatförändringarna, vill kommunerna senare ta bort något, behöver det ersättas av något annat. Även ett sådant förfarande vore dock ett ingripande i planmonopolet.

Riksantikvarieämbetet menar att genom ett tydligare regelverk för ändringar av detaljplaner och genom ett väl genomtänkt sådant regelverk skulle det gå att stärka både tillgängligheten och bevarandet samt utvecklandet av kulturmiljöer i detaljplanelagda områden.

9.2.1 Ett statligt ansvar för skyddet mot översvämningar från havet och

9.2.3 Att tydliggöra statens roll och prioriteringar i utbyggnaden av kustskydd – en beredningsprocess i två steg

Utredningen föreslår att Boverket och MSB ska rekommendera en prioriteringsordning av kuststräckor där det från nationell synpunkt vore

SWEDISH NATIONAL HERITAGE BOARD
RIKSANTIKVARIEÄMBETET

Yttrande
2025-10-06

Dnr
RAÄ-2025-1944
Klassificering
1.5.2

Helen Simonsson
Bebyggelseutveckling

mest angeläget att anlägga kustskydd. Utredningen lämnar också förslag på regeringsuppdrag till riksintressemyndigheterna.

Den korrekta lagstiftningen att hantera fysiska åtgärder vid kusterna är genom miljöbalken. Många åtgärder är tillståndspliktiga enligt bland annat i 11 kap. i miljöbalken, och därmed bör även den planering som behövs för att hantera dessa prövningar vara utifrån miljöbalken.

Riksantikvarieämbetet bedömer att det finns utrymmen i lagstiftningen dvs. i grundlagen och miljöbalken, för att öka statens ansvar.

Riksantikvarieämbetet skulle vilja ingå i Boverkets uppdrag att fram förslag på prioriteringar och vid resurstillsättning, för genomgången av riksintressen för kulturmiljövården längs kusterna.

Detta beslut har fattats av riksantikvarien Susanne Thedéen efter föredragning av utredare Helen Simonsson. Även avdelningschef Marja-Leena Pilvesmaa, enhetschef Emilie Ekström Howard, enhetschef Monica Juneheim, enhetschef Lotta Boss, chefsjurist Linda Stridsberg och verksjurist Nils Åberg har varit med om den slutliga handläggningen.

Beslutet har signerats elektroniskt och saknar därför namnunderskrifter.

Kopia till: kn.kl@regeringskansliet.se
Kulturdepartementet.registrator@regeringskansliet.se